

nja kristala u poetskim slikama, ogledni prostor duha, skalpel jezika, samovoljne simbole, sazvučje etnološkog, mitskog i arhajskog blaga, na kraju, ali ne i naposljetku povratak folklora, lirskog narodnoj pjesmi, bajalici, koledu, basmi.

Ako su prve Radovićeve zbirke, »Poetičnosti« i »Ostale poetičnosti«, gledale u sadevenu inkantaciju kao u koren pesničkog govora, a u maga kao u medijumskog tvorca pesme, sledeće tri zbirke – »Maina«, »Bratstvo po nesanicu«, »Opisi, gesla« – odlaze dalje od malarmeovske prazne transcendencije i valerijevske svetkovine duha, patetike uma. Iako u njima još gore elementi predsokratovaca, a sveto se još uvek, mada u srči, blista u znakovima pesničkog čina, Radovićeve pesme dobijaju crte kartezijanski jasnih oblika, ako ne i zatamjenjenih metonimijskih figura, koje će, kako je to tačno pokazao Đorđe Vuković, postati kvantitativna odlika Radovićevo pesničkog jezika. I odista, vreme Radovićevo pesništva je, čini se, ciklično. Posle kriptogramskog i hermetičnog pretapanja, gde se, kao u Paunda, pesnički subjekt učinio skoro nekom vrstom kolektivnog subjekta, koji na zaprepašujuć način menja obrasce. »Pesme 1971 – 1982« ponovo prosvetljava lirska refleksija, spokojnija, ali skeptičnija u spoznaji, skoro zastavljena pred večnim prizorom prirode i sveta, hlороfila i pesničkog disanja, zapravo zagledana u crtež jezika kao u odgovarajući zvuk aleatoričke stvarnosti i izraz tajne bivstvovanja, napon neskladnih i neizrecivih sinestezija opažaja, osećaja i doživljaja, srećnog izraza, pomoću kojeg svaki pravi pesnik otkriva svoj glas i svoju verodostojnost čoveka.

Ako se ja pitam, za razliku od Vukovića, koji u Bašlarovom koordinatnom sistemu poetskih elemenata vidi Radovića kao pesnika vatre, ja ga doživljam kao pesnika vode, tečnog elementa, kao pesnika proticanja, nepovratnosti i kolevke prvobitne sredine života. Radović je južnjak, mediteranac, čije sunce lucidnog oćajanja ne sija niti zalazi definitivno.

Uprkos onoj opasnosti koju opisuje Paskal, pesnik izlazi iz svoje sobe na *terasu*, pred more života i još jednom doživljava njegovo čudo kao i njegov čitalac: »S nje će – kažu – piti, njen jezik govoriti/uz nju će bdeti, njom se kleti.«

Miodrag Janković: »Dobra kob«, »književne novine«, Beograd 1984. piše Ivan Šop

»Dobra kob«, »roman iz beogradskeg života«, nastavak je stvaralačkog interesovanja Miodraga Jankovića započetog prethodnim romanom »Neko drugi«. Valja odmah reći da su osnovne ideje iz prethodnog romana ovde produbljene, da je siže znatno širi, a da su likovi (pre svega lik glavnog junaka, Mihaila Zorića) kompleksniji i bolje naslikani. Ovim se ne umanjuje značaj rezultata koje je Janković postigao knjigom »Neko drugi«: pre

bi se moglo reći da je poređenje s ovim romanom neopodno da bi se sagledao autorov postupak i učinjeni pomak, da bi se tačnije odredili dometi novog dela.

Miodrag Janković se opredelio za beogradske roman za prozu u Beogradu. Iako je ta, decenijama već zapostavljena tematika, u najnovije vreme doživela pravu obnovu, čini se da je Janković, kako prethodnim romanom tako i ovim delom, našao svoj tematski krug i uspostavio odnos prema temi/miljeu, odredivši ugao posmatranja koji njegovu prozu čini autentičnom i prepoznatljivom. On je u ovom romanu nastojao da bude veran slikar Beograda posmatranog u širem vremenskom rasponu, stavljajući težište na pozne šezdesete godine. Tako se dobija slika Beograda u izvesnom kontinuitetu, od nekadašnjeg grada sa tihim ulicama, malim dućanima, zanatskim radnjama (detinjstvo Mihaila Zorića, školovanje, dečaćko doba), do modernog velegrada (studentski dani glavnog junaka). Janković je zaista vrstan poznavalac Beograda i beogradskog života: on ne izbegava realističke detalje, koji mnoge pisce sputavaju, već prikazuje beogradske život u celini, rekonstruišući dah i duh sredine i određenog vremena. U tom pogledu pisac traga za odgovorom na pitanja: šta je *beogradske život*, koje su mu odlike i glavne crte, čime se beogradska sredina razlikuje od drugih? Ne mislim, naravno, da je to, samo po sebi, dovoljno za romansijerski poduhvat – ali kada se, kao što je ovde slučaj, slika beogradskeg života funkcionalno uklopi u strukturu dela, kao fond pred kojim se kreću, govore i razmišljaju Jankovićevi junaci, i kada ima precizno određeno mesto u njihovom delanju i razmišljanju, onda ta slika grada postaje u romanu značajan kvalitet. I više: sam Beograd postaje svojevrsan »junak« proze, javljajući se na momente u samom središtu piščevog kazivanja, ne samo vizuelizovan nego i oživljen u vremenskoj perspektivi.

Kao romansijer, Miodrag Janković korespondira s tradicijom srpskog realizma (Milutin Uskoković, pre svih), i u tom pogledu je u savremenoj srpskoj prozi nesumljivo originalan. Shvativši baštinu realizma kao jednu od niti koje su brzim i vrtoglavi razvojem srpske književnosti najpre u međuratnom, a potom, još više, u posleratnom periodu, u vreme suoćavanja modernizma i realizma i osvajanja novih prostora proznoeg izraza, bile prekinute, pa i brzopleto odbaćene, on pokušava (uspešno) da uspostavi kontinuitet, ali istovremeno nalazi i pravu meru u svom odnosu prema realističkoj tradiciji. Uz izvesnu distancu, koristeći se ironičnim osvetljavanjem i humorom, on se opredeljuje prema prosedu srpskog realizma i osavremenjuje ga u velikoj meri; odnosno, drukčije rečeno, koristi se elementima realističkog pripovedanja koje uklapa u jedan kompleksan, savremen romansijerski postupak. Dobitak je u sferi umetnosti pripovedanja vidljiv na svim stranicama ovoga romana: pred nama je delo kojim se Miodrag Janković predstavlja kao jedan od najboljih srpskih prozista svoje generacije, delo koje je u isti mah i izazov za kritiku i veoma privlačno za čitalačku publiku.

Odnosom prema baštini srpskog realizma, međutim, ne iscrpljuje se Jankovićeve korespondencija s knji-

ževnom tradicijom; u ovom su romanu našle odjeka i neke ideje Stendala i Dostojevskog, koje, kao eho, dopiru do sluha pojedinih junaka, premošćujući vremensku distancu, suoćene s novim okolnostima, novom slikom sveta i bitno novom osećajnošću, promenjenim načinom promišljanja stvarnosti, gde se trajno (»večno«) neprekidno sukobljava sa konkretnim. Junaci romana »Dobra kob« žive svoje vreme i u tom kontekstu posmatraju i pouke svekolikog duhovnog nasleđa.

Koristeći se tehnikom psihološkog romana, autor prati svoga junaka Mihaila Zorića od detinjstva, preko daćkih dana do studentskih dilema. Pitanja koja se postavljaju pred Zorića zanimljiva su i u širim generacijskim okvirima: on se koleba između tehničkog obrazovanja i sklonosti prema umetnosti i književnosti; on traga za svojim mestom u svetu i društvu; on rešava probleme porodice i porodičnog života i, konačno, pokušava da nađe rešenje egzistencijalnih problema na različitim nivoima. Jankovićev junak je ličnost sa nesigurnim korenima i bez identiteta, beži od situacije u kojoj »svako misli da je *neko drugi*«, ne želi da pripada svetu sačinjenom »od nekih drugih ljudi« i nastoji da prevlada egzistencijalnu teskobu ubeleženu osećanjem ništavnosti i beznačajnosti.

Polazeći odatle, Mihailo Zorić pokušava da pronađe gde pripada, da se uključi u neku sredinu, da se ostvari bilo na makroplanu (u društvu), bilo na mikroplanu (porodica), ili da se individualnim podvigom potvrdi kao ličnost. A sva ta nastojanja bivaju na kraju uzaludna: on se postepeno utapa u sivilo porodičnog života i službeničkog tvorenja, ponovivši u druk-

čijoj vremenskoj projekciji avanturu Uskokovićevih junaka, ili, može biti, našavši ravnotežu u takvom »malom životu« i svakodnevicu sa njenom umirujućom izvesnošću. Ljubav prema drugima i sposobnost da se žrtvuje za druge, za Mihaila Zorića je izlaz iz etičkih nedoumica; time on pokazuje da traganje – ipak! – nije bilo bez rezultata.

Slikajući duhovni profil i intelektualni portret svoga junaka, Janković ga navodi u različite situacije. Zorić se, tako, nalazi u studentskom pokretu 1968, ali ga uskoro vidimo pred vratima manastira, u nadi da će se uključiti u manastirsko bratstvo. Njegova nemirna i sanjalačka priroda, međutim, ni tu se ne nalazi kod kuće, na svom tlu. Razapet između slike Beograda (života, dinamike XX veka) i manastirske sredine, praćen vizijom Nikole Tesle, Mihailo Zorić se prividno vraća na početak. Ali samo prividno: bez cele te avanture, bez lutanja i nastojanja da se identifikuje sa samim sobom, Jankovićev junak bi kao književni lik bio daleko siromašniji. Roman je, razume se, time samo dobio.

I na kraju: Miodrag Janković ume da priča. On zauzima stav objektivnog pripovedača, vodeći niti fabule i tok radnje, a njegovo pripovedanje je zanimljivo, dinamično, slikovito. Likovi, čak i oni epizodni, naslikani na malom prostoru (Vesna Kuzmanović, Mihailovi roditelji, a posebno njegov zet, privatnik Stanoje Šurjanović), prave su minijature studije karaktera. Iako dosta pažnje posvećuje psihologiji svojih junaka, Janković ne psihologizira. Psihologija pojedinih likova proističe iz same priče, iz opisa, sistema književnih slika, dobro uoćenih pojedinosti i vešto vođenog dijaloga.

nađa alavanja, giardino comunale, 1984. akril na platno

